

Ο «ΕΙΔΙΚΟΣ ΚΑΤΗΓΟΡΟΥΜΕΝΟΣ» ΚΑΙ Η ΠΑΡΕΚΚΛΙΝΟΥΣΑ ΠΡΟΔΙΚΑΣΙΑ

Η «αντιτρομοκρατική νομοθεσία» στη χώρα μας, όπως ιστορικά καταγράφηκε από το 1977 έως σήμερα, μέσω τεσσάρων νομοθετημάτων, προδίδει τη σπουδή του νομοθέτη να εισάγει διακριτές διαδικασίες για τις υποθέσεις της ένοπλης πολιτικής αντιβίας.

Ετσι, με διάφορα προσχήματα, κάθε νομοθέτημα, τροποποιεί, ειδικά για τις υποθέσεις αυτές, τους κανόνες του κοινού δικονομικού δικαίου, εξανδραποδίζοντας τα δικαιώματα του κατηγορουμένου και δημιουργώντας ένα ασφυκτικό πλαίσιο, προκειμένου να προδικάσει την τελική ετυμηγορία για ενοχή.

Στο όνομα της αγωνίας της πολιτείας για την πάταξη του «τρομοκρατικού φαινομένου» ο Ν. 774/1978, ο γνωστός ως τρομονόμος Καραμανλή του πρεσβύτερου, έσπευσε να καταργήσει αρχικά την αρμοδιότητα των δικαστικών συμβουλίων για την έκδοση παραπεμπτικού βουλεύματος και όρισε την εισαγωγή των υποθέσεων αυτών σε δίκη με απευθείας κλήση του εισαγγελέα, ενώ στη συνέχεια όρισε ότι λόγω της μεγάλης σπουδαιότητάς τους η ανάκριση για πράξεις «τρομοκρατίας» πρέπει να περατωθεί μέσα σε ένα μόλις μήνα και η εκδίκαση της υπόθεσης να προσδιορισθεί εντός 15ημέρου από το πέρας της ανάκρισης.

Ο ν. 1916/1990, γνωστός ως τρομονόμος Μητσοτάκη, εισήγαγε το θεσμό του εισαγγελέα επόπτη της αστυνομικής έρευνας και προανάκρισης σε θέματα τρομοκρατίας, διεύρυνε με ειδική διάταξη τα χρονικά όρια του αυτοφώρου ειδικά για τα αδικήματα αυτά σε τέσσερις πλήρεις ημέρες, αναγνώρισε στην αστυνομία το δικαίωμα να απαγορεύει στον κατηγορούμενο, κατά την απόλυτη κρίση της, όλα τα προανακριτικά του δικαιώματα, δηλαδή να λαμβάνει γνώση της δικογραφίας που έχει σχηματισθεί σε βάρος του πριν να απολογηθεί προανακριτικά, να λαμβάνει προθεσμία και αντίγραφα καθώς επίσης και να του γνωστοποιούνται, προ της απολογίας του τα δικαιώματά του. Η θλιβερή αυτή διαδικασία που εισήχθη, με τον κατηγορούμενο έρμαιο στις ορέξεις των αστυνομικών υπαλλήλων, χωρίς να του ανακοινώνεται ο λόγος της σε βάρος του κατηγορίας και η απόκρυψη ακόμα και της αιτίας της κράτησής του, ολοκληρώθηκε με την πρόβλεψη, ότι ακόμα και αν δεν γνωρίζει γιατί κατηγορείται, ούτε τι στοιχεία υπάρχουν σε βάρος του, ακόμα και αν κρατείται για 4 ημέρες χωρίς να οδηγηθεί στις αρμόδιες δικαστικές και εισαγγελικές αρχές, έχει εντούτοις δικαίωμα να παρίσταται με συνήγορο, ο οποίος καλείτο να υπερασπιστεί δικαιώματα του εντολέα του, χωρίς ούτε ο ίδιος να έχει πρόσβαση στη δικογραφία.

Κατά τα λοιπά και ενώ ο χρόνος της επιτρεπόμενης αστυνομικής προανάκρισης διευρύνεται στο διπλάσιο, με ταυτόχρονο στέρηση όλων των δικαιωμάτων του κατηγορουμένου, η κύρια ανάκριση συντομεύει σε ευθεία δυσαναλογία με το επικαλούμενο «ειδικό βάρος» των υποθέσεων αυτών και πρέπει να ολοκληρώνεται σε τρεις μήνες. Φυσικά και εδώ εξοβελίζονται τα δικαστικά συμβούλια και ο κατηγορούμενος παραπέμπεται στο δικαστήριο όχι με βούλευμα, αλλά με απευθείας κλήση του εισαγγελέα.

Τηρώντας περισσότερο τα προσχήματα ο προταθείς από την κυβέρνηση Σημίτη και ψηφισθείς από την ΝΔ ν. 2928/2001 τρομονόμος έβαλε κατά μέρος τις ακραίες επιλογές των προηγούμενων, επιχειρώντας μία «μέση λύση». Προέβλεψε την παραπομπή του κατηγορουμένου σε δίκη με βούλευμα του Συμβουλίου Εφετών, μη υποκείμενου όμως σε ένδικα μέσα, δεν εισήγαγε κατά τα

λοιπά παρεκκλίσεις στην διαδικασία της αστυνομικής προανάκρισης, αφήνοντας στην αστυνομική αυθαιρεσία να πράξει αυτό που ο νομοθέτης δεν μπόρεσε ή δεν θέλησε να θεσμοθετήσει. Στο ίδιο πλαίσιο κινήθηκε και ο ν. 3251/2004.

Παρατηρώντας τα νομοθετικά κείμενα μπορεί κάποιος να κάνει τη διαπίστωση ότι το ισχύον πλαίσιο είναι αυτό το οποίο επιχειρεί λιγότερες παρεκκλίσεις στον τομέα της προδικασίας, χωρίς ορατή κάμψη των δικαιωμάτων του κατηγορουμένου, και σίγουρα χωρίς τις εξόφθαλμες νομοθετικές υστερίες των προηγούμενων.

Στην πράξη όμως, όπως εξελίχθηκε η προδικασία των λεγόμενων «υποθέσεων τρομοκρατίας» στην Ελλάδα, εφαρμόζεται - συχνά και με παρεκκλίσεις προς το αυστηρότερο- η διαδικασία που προέβλεπαν οι δύο προηγούμενοι τρομονόμοι.

Αρχίζοντας από τις συλλήψεις και τα δικαιώματα των κατηγορουμένων κατά τη διάρκεια της αστυνομικής προανάκρισης, η πρακτική που εφαρμόζεται είναι η εξής:

A) Αρχικά οι κατηγορούμενοι βαφτίζονται από την αστυνομική αρχή ως «προσαχθέντες». Ο χαρακτηρισμός αυτός, δηλαδή η *de facto* κράτησή τους, χωρίς την απαγγελία κατηγορίας και χωρίς την σύνταξη έκθεσης σύλληψης χρησιμοποιείται από την αστυνομική αρχή προκειμένου να απαγορεύεται στον κρατούμενο η πρόσβαση σε δικηγόρο και στη δικογραφία. Συνήθης πρακτική, για την οποία η Ελλάδα καταδικάσθηκε πρόσφατα από το ΕΔΔΑ, είναι να κρατείται, χωρίς να έχει τυπικά συλληφθεί ο κατηγορούμενος και η αστυνομική αρχή να πλαστογραφεί εκ των υστέρων εκθέσεις σύλληψης και προανακριτικής απολογίας, στις οποίες μάλιστα εμφανίζει τους κατηγορούμενους να τους έχουν γνωστοποιηθεί τα δικαιώματά τους και να τα έχουν αρνηθεί.

Ολοι οι κατά καιρούς συλληφθέντες εμφανίζονται να έχουν συλληφθεί εντός της ΓΑΔΑ συνήθως μία - δύο ημέρες μετά την πραγματική τους σύλληψη, να μην επιθυμούν πρόσβαση σε δικηγόρο, ούτε και προθεσμία για την απολογία τους, ούτε και πρόσβαση στη δικογραφία. Φυσικά όλες αυτές οι εκθέσεις υπογράφονται μόνο από τους αστυνομικούς υπαλλήλους, με μνεία ότι ο κατηγορούμενος δήθεν «αρνήθηκε να υπογράψει». Οι κατηγορούμενοι καταγγέλλουν ότι δεν τους ζητείται να υπογράψουν τίποτα, ούτε φυσικά τους γνωστοποιούν δικαιώματα. Υπήρξε στο παρελθόν περίπτωση κατηγορουμένου που ενώ στις εκθέσεις εμφανιζόταν να μην επιθυμεί να παραστεί με συνήγορο, να γράφει στο δελτίο εγκληματικότητας, το οποίο συντάσσεται προκειμένου οι αρχές να έχουν δείγμα του γραφικού του χαρακτήρα τη φράση «θέλω να επικοινωνήσω με δικηγόρο».

Με αυτόν τον τρόπο δημιουργείται ένα τεχνητό νομικό κενό, με κρατούμενους έρμια στα χέρια της αστυνομίας και τις καταγγελίες για σωματικά και ψυχικά βασανιστήρια να αποτελούν πλέον ρουτίνα.

Τελικά, με μεγάλη καθυστέρηση, η οποία στην περίπτωση του Σ. Ξηρού άγγιξε τις σαράντα ημέρες, και χωρίς στις περισσότερες περιπτώσεις να γνωρίζουν οι ίδιοι το λόγο της σύλληψής τους, οδηγούνται στον εισαγγελέα.

Στο διάστημα της παράνομης κατακράτησής τους, πέραν των όσων υφίστανται, η αστυνομία εξαπολύει μία επικοινωνιακή καμπάνια σε βάρος τους δημοσιοποιώντας κατά βούληση αληθινά ή

και φανταστικά στοιχεία της δικογραφίας στους αστυνομικούς συντάκτες, οι οποίοι πλέον αναλαμβάνουν να πείσουν την κοινωνία όχι μόνο για την ενοχή τους, αλλά και για μύρια όσα απίθανα πράγματα σχετικά με το χαρακτήρα και την επικινδυνότητά τους, προκαταλαμβάνοντας έτσι την απόφαση των ανακριτικών και εισαγγελικών αρχών για την προσωρινή τους κράτηση.

Στη συνέχεια, χωρίς να υπάρχει ρητή νομοθετική πρόβλεψη, όλες οι υποθέσεις που αφορούν σε ένοπλη αντιβία κρίνονται από την Ολομέλεια του Αρείου Πάγου ως μείζονος σπουδαιότητας και περίπλοκες νομικά, και ανατίθενται σε Ειδικό Εφέτη Ανακριτή. Και ενώ τυπικά η διαδικασία παρέχει εγγύα νομιμότητας στην ουσία ο κατηγορούμενος λαμβάνει γνώση των στοιχείων της δικογραφίας κατά βούληση της αστυνομικής αρχής, σε συμπαιγνία πλέον με τις δικαστικές αρχές. Μαρτυρικές καταθέσεις της προδικασίας, εργαστηριακές εκθέσεις και άλλα τυχόν ευρήματα της αστυνομικής αρχής ενσωματώνονται στη δικογραφία σε χρόνο που η αστυνομία κρίνει πρόσφορο, κατά τη διάρκεια της ανάκρισης ή ακόμα και της διαδικασίας στο ακροατήριο, ακόμα και σε δεύτερο βαθμό, συχνά για να παγιδευτεί η υπερασπιστική γραμμή των κατηγορουμένων.

Η αστυνομική προανάκριση συνεχίζει να διεξάγεται παράλληλα με την κύρια ανάκριση, με την αστυνομία να διεξάγει κατά την απόλυτη κρίση της πραγματογνωμοσύνης και έρευνες, χωρίς καν να έχει προηγηθεί η έκδοση μιας τυπικής ανακριτικής παραγγελίας. Έτσι απειμπολούνται τα δικαιώματα του κατηγορούμενου να παρίσταται στις πράξεις αυτές και να διορίζει τεχνικούς συμβούλους, με αποτέλεσμα συχνά στο δικαστήριο να φτάνει ακόμα και χαλκευμένο από την αστυνομία αποδεικτικό υλικό.

Υπό το πρόσχημα της διευκόλυνσης της διαδικασίας οι συνήγοροι των κατηγορουμένων δεν έχουν πρόσβαση στο πρωτότυπο αποδεικτικό υλικό, αλλά σε αντίγραφα αυτού, που τηρούνται στη γραμματεία του Εφετείου, με αποτέλεσμα να μην μπορεί να ελεγχθεί η πιστότητά του. □ □

Αφού η προβλεπόμενη τυπικά ανακριτική διαδικασία έχει χειραγωγηθεί από την αστυνομία, ο κατηγορούμενος παραπέμπεται σε δίκη με βούλευμα του Συμβουλίου Εφετών, το οποίο δεν υπόκειται εκ του νόμου σε κανένα ένδικο μέσο, στερούμενος τη δυνατότητα για επαναξιολόγηση έστω και των νομικών προϋποθέσεων με τις οποίες αποφασίσθηκε η παραπομπή του.

Τέλος, ένα ειδικό δικαστήριο, με ενεργοποίηση μιας φωτογραφικής διάταξης νόμου, που ψηφίσθηκε λίγο πριν την έναρξη της δίκης της 17N, οι κατηγορούμενοι αυτής της κατηγορίας, όχι μόνο δεν δικάζονται από Μικτά Ορκωτά Δικαστήρια, όπως προβλέπει το Σύνταγμα, αλλά από ένα δικαστήριο ειδικά επιλεγμένων εφετών, που κρίνονται ικανοί να δικάσουν τέτοιου τύπου υποθέσεις.

Να σημειωθεί ότι η κλήρωση της σύνθεσης του δικαστηρίου που θα δικάσει από έναν προεπιλεγμένο αριθμό δικαστών, τυπικά δεν αφορά μόνο τις υποθέσεις της λεγόμενης τρομοκρατίας, αλλά όλες αυτές που αναμένεται να διαρκέσουν επί μακρόν και άπτονται περίπλοκων υποθέσεων. Στην πράξη δεν εφαρμόστηκε σε καμία άλλη υπόθεση, όσο πολύπλοκη και πολυπρόσωπη και αν ήταν, και υπήρξαν στα δικαστικά χρονικά πολλές τέτοιες (λ.χ υπόθεση Ζωνιανών, συνδικάτου εγκλήματος κλπ), αλλά □ μόνο όπου υπήρχε κατηγορία για τρομοκρατία.

Τέλος, η δίκη διεξάγεται πάντα μέσα στις φυλακές, ακόμα και όταν οι κατηγορούμενοι είναι ελεύθεροι, όπου, με το πρόσχημα των μέτρων ασφαλείας καταγράφονται τα στοιχεία του

ακροατηρίου. Και φυσικά, τα λαλίστατα στο προηγούμενο στάδιο ΜΜΕ, απέχουν από κάθε αναφορά σε αυτές τις υποθέσεις.

Συμπερασματικά θα λέγαμε ότι η προδικασία στις υποθέσεις που άπτονται αντιτρομοκρατικών νομοθεσιών, θα μπορούσε να χαρακτηριστεί από τις πλέον φιλελεύθερες, υπό την έννοια ότι δεν εισάγει διακρίσεις στις υποθέσεις αυτές. Όμως, η παγιωμένη πλέον, ευθεία καταστρατήγηση του νόμου έχει διαμορφώσει ένα καθεστώς ασφυκτικότερο από το προβλεπόμενο ακόμα και στο νόμο του Μητσοτάκη.

□

□ Βούλα Γιαννακοπούλου

□

□